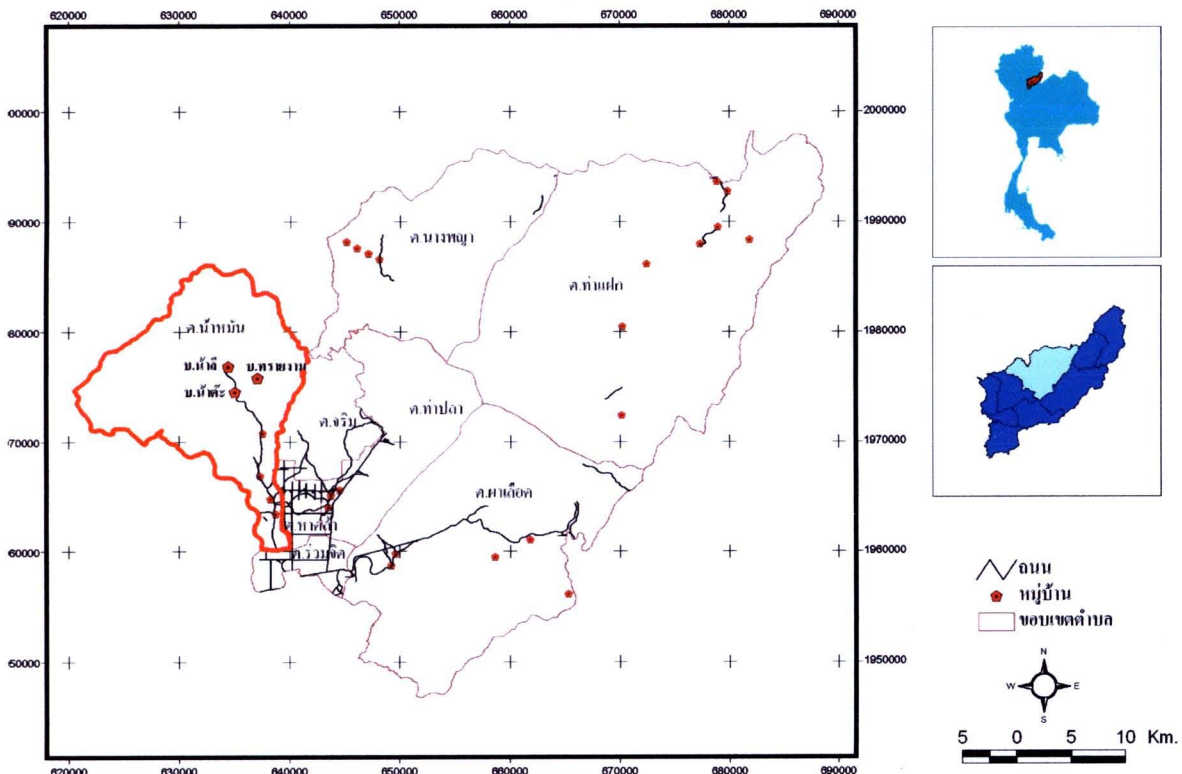

บทที่ 3 บริบทชุมชน

3.1 ที่ตั้งและถิ่นฐาน

บ้านน้ำเต้ หมู่ 8 ตำบลน้ำหมัน อำเภอกำปูลา จังหวัดอุดรดิตถ์ มีเนื้อที่ประมาณ 1,937 ไร่ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 300 - 540 เมตร เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าลำน้ำน่านฝั่งขวา พื้นที่เป็นภูเขาสูงและหุบเขาในบริเวณพื้นที่ตอนบนของตำบล และเป็นที่ราบลุ่มในบริเวณตอนล่างของตำบล ประชากรโดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่ตั้งของหมู่บ้านน้ำเต้ พิกัด N1974250 E0634520 (ภาพ 3.1) ห่างจากเมืองอุดรดิตถ์ไปตามเส้นทางอุดรดิตถ์-ท่าปลา บนถนนทางหลวงหมายเลข 1045 ประมาณ 20 กิโลเมตร และแยกด้านซ้าย ประมาณ 30 กิโลเมตรไปตามเส้นทางลาดยางและซีเมนต์สลับกัน ถนนบางช่วงได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์น้ำท่วม ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 45 นาที

ที่มา: <http://mccweb.agri.cmu.ac.th>

ภาพ 3.1 แผนที่บ้านน้ำเต้ ตำบลน้ำหมัน อำเภอกำปูลา จังหวัดอุดรดิตถ์

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่สูงชัน ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม และพื้นที่ที่ถูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยใช้ทำนาข้าวและปลูกข้าวโพด ส่วนพื้นที่ที่เป็นลูกคลื่นลอนชันมีความลาดชัน 5-20 เปอร์เซ็นต์ ใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดและไม้ผลผสม และไม้ยืนต้น โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จดบ้านน้ำรี
ทิศใต้	จดบ้านปางหมื่น
ทิศตะวันออก	จดภูเขา
ทิศตะวันตก	จดภูเขา

3.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

เมื่อประมาณ 70 – 80 ปีเศษ ได้มีประชาชนส่วนมากมาจากอำเภอลับแล บ้านน้ำริด บ้านค่านาขาม เข้ามารับจ้างทำไร่ ทำนา ทำสวน แล้วเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้เป็นป่า คงความอุดมสมบูรณ์ดี ก็จึงชักชวนกันมาตั้งหลักปักฐานมากขึ้น รวมกันได้ประมาณ 40 – 50 ครัวเรือน จึงเกิดเป็นหมู่บ้านขึ้น ประชาชนได้ยึดเอาลำห้วยนี้ทำไร่ ทำนา ต่อมาได้มีพรานป่าไปเที่ยวป่าและเดินไปถึงต้นน้ำของลำห้วยน้ำนี้ซึ่งได้พบต้นหมัน(*Cordia cochinchinensi* Gagnepain) ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ตระกูล Boraginaceae เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดปานกลาง สูง 5 – 15 เมตร เปลือกต้นสีเทาลำ ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่ ปลายใบหยาบ โคนใบกว้าง ดอกสีขาว ผลเป็นพวงสีเขียว ต้นหมันมักขึ้นในป่าทั่วไปในภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิเชียร จันบุรุษ, 2553) เป็นจำนวนมาก เกิดเป็นผืนป่า จึงตั้งชื่อห้วยลำน้ำนี้ว่า “น้ำหมัน” ชาวตำบลน้ำหมันเป็นคนไทยพื้นราบพูดภาษาคำเมืองทางเหนือเป็นภาษาท้องถิ่น กลุ่มประชากรดั้งเดิมได้ขยายตัวออกไปตั้งหมู่บ้านใหม่ ประชาชนบางส่วนเป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดแพร่ และน่าน ซึ่งมาตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่

3.3 ลักษณะปฐพีวิทยา

หมู่บ้านน้ำเต้ เป็นพื้นที่ภูเขา สลับกับที่ราบระหว่างภูเขา ส่วนใหญ่เป็นดินที่ลาดชันเชิงซ้อน (Sc: Slope Complex) ซึ่งมีความลาดชันมากกว่า 35% เป็นพื้นที่สวนป่า ดินที่พบในบริเวณดังกล่าวนี้มีทั้งดินลึกและดินตื้น ลักษณะของเนื้อดินและความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ แตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดของหินต้นกำเนิดในบริเวณนั้น มักมีเศษหิน ก้อนหิน หรือหินพื้นโผล่ กระจายทั่วไป ส่วนใหญ่ยังปกคลุมด้วยป่าไม้ประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง หรือป่าดิบชื้น หลายแห่งมีการทำไร่เลื่อนลอย โดยปราศจากมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน จนบางแห่งเหลือแต่หินพื้นโผล่

ภาพ 3.2 สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

ที่ราบระหว่างภูเขา เป็นพวกดินเหนียว ดินมีสีน้ำตาลเหลือง หรือแดง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิด ดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือเกิดจากการสลายตัวผุพังของหินหลายชนิด ที่มีเนื้อละเอียด พบบริเวณที่ดอนที่เป็นลูกคลื่นจนถึงเนินเขา มีความลาดชันประมาณ 3-25% เป็นดินลึก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำ pH ประมาณ 4.5-5.5 ได้แก่ชุดดินบ้านจ้อง เชียงของ หนอง-มด แม่แดง ปากช่อง ห้างฉัตร เขาใหญ่ และ โซคชัย สูงเนิน ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวใช้ปลูกพืชไร่และไม้ผลต่างๆ มีส่วนน้อยที่ยังคงสภาพป่าธรรมชาติ และเป็นพวกดินร่วนเหนียวหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ดินบนมีสีน้ำตาลปนเทา ดินล่างสีน้ำตาลหรือสีเทาปนชมพูพบจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน ในดินชั้นล่างมักพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีส กลุ่มชุดดินนี้เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบเป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0-7.5 ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในฤดูแล้งบริเวณใกล้แหล่งน้ำใช้ปลูก

พืชผักต่าง ๆ หรือพืชไร่บางชนิด ถ้ามีระบบชลประทานใช้ทำนาได้ 2 ครั้ง ในรอบปี ตัวอย่างชุดดินที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชุดดินแม่สาย ชุดดินน่าน ชุดดินหล่มสักชุดดิน แม่ทะ ชุดดินเจดียงลับ ชุดดินลับแล อย่างไรก็ตามดินที่เป็นดินร่วน ทำให้ถูกชะล้างได้ง่ายและการที่ดินอุ้มน้ำได้มาก และน้ำไม่สามารถซึมลงในชั้นหินได้สะดวกประกอบกับเป็นพื้นที่ลาดชันและฝนตกหนัก ดังนั้นมีโอกาสที่จะเกิดการเลื่อนไหลของดิน (Land slide) ได้ง่าย (เกษม จันทร์แก้ว และคณะ, 2524)

3.4 ลักษณะภูมิอากาศและปริมาณน้ำฝน

อุณหภูมิเฉลี่ยรายปีประมาณ 27 องศาเซลเซียส เฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน ประมาณ 31 องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือนธันวาคมและมกราคม ประมาณ 24 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,500 มม./ปี ฝนเริ่มตกชุกในเดือนพฤษภาคม และหนาแน่นขึ้นในเดือนสิงหาคมและกันยายน ฝนตกสูงสุดในเดือนกันยายน และต่ำสุดในเดือนธันวาคม (ตาราง 3.1) ฤดูฝนมีระยะเวลาประมาณ 8 เดือน โดยเริ่มประมาณกลางเดือนเมษายนถึงพฤศจิกายน ซึ่งเกิดจากอิทธิพลอากาศในท้องถิ่น อิทธิพลจากทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรอินเดีย ในช่วงปลายฤดูฝน มีฝนตกเนื่องจากความกดอากาศต่ำและอากาศเย็นจากจีนกระทบอากาศร้อน มีฝนกระจายทั่วทั้งพื้นที่ ส่วนฤดูหนาวต่อจากฤดูฝนได้รับความหนาวเย็นจากไซบีเรีย เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะหนาวเย็นและแห้ง อากาศจะเริ่มเย็นตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม เดือนมกราคมเป็นเดือนที่มีอากาศหนาวที่สุดของปี ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ และเริ่มฤดูร้อนตั้งแต่กลางเดือน กุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม จะมีอากาศร้อน อบอ้าวมาก โดยเฉพาะเดือนเมษายนอากาศร้อนจัดที่สุดในรอบปีและเป็นจังหวัดที่มีอากาศร้อนที่สุดในประเทศไทย ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม จะเป็นฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก โดยเฉพาะเดือนสิงหาคมและกันยายนเป็นเดือนที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี การตกของฝนที่ยาวนานและปริมาณมาก ในช่วงฤดูแล้งปริมาณน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว แต่แหล่งน้ำก็มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ทำให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูก และเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ

โดยภาพรวมของลักษณะภูมิอากาศ สรุปได้ว่ามีสภาพอากาศร้อนชื้น ช่วงฤดูฝนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดพาเอาความชื้นจากทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดีย ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ต่อจากนั้นอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีนและไซบีเรียพัดผ่านทำให้อากาศเย็นและแห้งแล้ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

ตาราง 3.1 ข้อมูลปริมาณน้ำฝน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างปี พ.ศ.2540 – 2549

เดือน	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549
มกราคม	-	-	-	-	-	13.5	-	-	44	-
กุมภาพันธ์	-	-	-	47.9	-	-	-	49.8	-	19.8
มีนาคม	155.5	25	100.4	-	179.3	22.3	38.4	-	21.9	12.2
เมษายน	50	36.5	274	209	2.4	-	50.3	56	72.2	114.3
พฤษภาคม	29	124.2	538.5	282	353.7	347.1	138.3	181.6	72.6	378.6
มิถุนายน	-	159.1	377	246.4	81	28.7	331.9	170.8	279.7	279.4
กรกฎาคม	202	177.4	244	105.4	163	93.1	289.8	202.4	256.6	246.2
สิงหาคม	243	238.6	505	259.3	327.6	235.9	215.5	145.4	223.2	280.7
กันยายน	194.0	205.8	263	372.8	168.8	316.8	377.7	477.9	396.1	209.8
ตุลาคม	92	-	161	88.9	82.4	62.1	2.4	6.5	30.3	-
พฤศจิกายน	-	50.8	58	-	1.8	54.4	-	-	106.5	-
ธันวาคม	-	-	-	-	-	-	-	-	4.8	-
รวม	965.5	1017.4	2520.9	1611.7	1360.0	1173.9	1444.3	1290.4	1507.9	1541.0
เฉลี่ย	80.4	84.7	210.0	134.3	113.3	97.8	120.3	107.5	125.6	128.4

ที่มา : ที่ว่าการอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

3.5 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การปลูกกล้วยน้ำว้า เป็นอาชีพหลักและทำมาช้านาน โดยการปลูกต้นกล้วยดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างสูง และเป็นพื้นที่ที่ลาดเชิงเขา โดยให้กล้วยต้นหนึ่งแตกหน่อเป็นกอใหญ่และสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ยาวนาน โดยที่ไม่ต้องการการเกษตรกรรมมากนัก มีการถางหญ้าปีละประมาณ 2-4 ครั้ง และไม่จำเป็นต้องใช้ระบบชลประทาน รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกกล้วยมี 2 แบบ คือการปลูกกล้วยน้ำว้าแบบมีการจัดการสวน และการปลูกแบบปล่อยตามธรรมชาติ บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่มีการปลูกต้นสัก ถัดมามีการปลูกกล้วยน้ำว้า โดยด้านล่างจะเป็นที่อยู่อาศัย (เสนอต่อไปในบทที่ 4)

3.6 โครงสร้างหมู่บ้าน

หมู่บ้านขึ้นอยู่กับการปกครองท้องถิ่นของตำบลน้ำหมัน อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลความสงบ รักษากฎระเบียบภายในหมู่บ้าน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ทำหน้าที่ช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่และทำหน้าที่แทนถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่อยู่ในหมู่บ้านมี

คณะกรรมการหมู่บ้านที่คัดเลือกขึ้นมา เพื่อบริหารงานทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีพระสงฆ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจที่สำคัญในการอบรมจริยธรรมคุณธรรมแก่ชาวบ้านและพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง ครูที่ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาประสานงานภายในหมู่บ้าน นอกจากนั้นสมาชิกในหมู่บ้านสองคนยังได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำหมัน

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นชาวไทย พุทธภาษาคำเมืองเป็นภาษาหลัก มีประชากร 171 ครัวเรือน จำนวน 542 คน ประชากรลดลง ทั้งนี้เพราะเป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากดินถล่มและอุทกภัย ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินจำนวนมาก อย่างไรก็ตามในการดำเนินกิจกรรมภายในหมู่บ้าน ไม่พบว่ามีปัญหาทางด้านแรงงานที่อพยพเข้ามาทำงานในตัวเมืองอุดรดิตถ์ เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านทำอาชีพปลูกกล้วยน้ำว้าเป็นหลัก และพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ใช้ปลูกก็มีขนาดใหญ่ ซึ่งสามารถรองรับการทำงานและค่าครองชีพได้ แรงงานส่วนใหญ่ในภาคการเกษตรจะหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน โดยจ้างคนในหมู่บ้าน หรือญาติ พี่น้องของตนเอง

บ้านน้ำค้ำมีโรงเรียนระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 62 คน มีครู 7 คน ปัจจุบันขาดแคลนครู นอกจากนักเรียนในหมู่บ้าน ยังมีนักเรียนนอกหมู่บ้านมาเรียนด้วย พบว่าส่วนใหญ่ประชากรในพื้นที่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Preechapanaya (1996) การที่ประชาชนมีการศึกษาค่ำ เพราะว่าขาดการกระจายการศึกษาไปสู่ชนบท และคนที่มีการศึกษาอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ซึ่งมีรายได้ที่สูงและสบายกว่าการทำงานภาคเกษตรกรรม จำเป็นที่รัฐจะต้องพยายามหาทางให้ผู้ที่มีการศึกษากลับไปทำงานในหมู่บ้านของตนเอง มิฉะนั้นชนบทจะขาดผู้ที่มีความรู้ทำงานให้

ประชากรในหมู่บ้านนับถือพุทธศาสนา มีวัดในหมู่บ้าน วัดเป็นศาสนสถานเพียงแห่งเดียวที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา วิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า และงานศพ เช่นชาวพุทธทั่วไป พิธีอย่างอื่น เช่น เทศน์มหาชาติ จัดขึ้นทุกปี ประมาณเดือนพฤศจิกายน พิธีเลี้ยงปู่ เลี้ยงเจ้าที่เจ้าทาง จัดขึ้นในเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ ของทุกปี

นอกจากนี้ยังมีประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น เทศกาลงานวันกล้วยน้ำว้าของตำบล จัดขึ้นประมาณเดือนเมษายนที่บ้านทรายงาม งานแข่งขันกีฬาประจำปีระหว่าง บ้านน้ำลีและบ้านน้ำค้ำ ช่วงระหว่างเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ สงกรานต์พิธีรดน้ำคำหัว ลอยกระทง ขึ้นบ้านใหม่

ประชาชนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มแบบกึ่งถาวรที่ทางรัฐบาลเป็นผู้ริเริ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน จากการสำรวจข้อมูลพบว่ากลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านกล่าวถึงมากที่สุด เพราะมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และชาวบ้านนิยมใช้เป็นแหล่งเงินทุน กลุ่มนี้เป็นแกนหลักที่สำคัญใน

การขอรับความช่วยเหลือจากทางรัฐ เช่น เงินกองทุนหมู่บ้าน เงินกองทุนแก้ไขความยากจน ส่วนกลุ่มอื่นๆ รวมตัวกันก็แล้วแต่โอกาส เช่น วัดมีงานทอดผ้าป่า กลุ่มแม่บ้านก็รวมตัวกันทำอาหารเลี้ยงแขก การเข้าร่วมของประชาชนเกิดจากความจำเป็นที่ต้องช่วยเหลือกันในหมู่บ้านทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีแนวโน้มกลุ่มเหล่านี้ที่เป็นองค์กรที่เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ในอนาคต การพัฒนาสังคมควรให้ความสำคัญกับองค์กรเหล่านี้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาให้การรวมกลุ่มเป็นไปอย่างถาวรและเข้มแข็ง ให้เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้

3.7 อาชีพ

อาชีพหลักของประชาชน คือ เกษตรกรรม ไร่ยอละ 75 โดยการปลูกไม้ผล (กล้วยน้ำว้า ไร่ยอละ 40, ถางสาครไร่ยอละ 10 , ลองกองไร่ยอละ 10, ทุเรียนไร่ยอละ 10) ข้าวไร่ยอละ 2, ขางพาราไร่ยอละ 2 และข้าวป่าไร่ยอละ 1 มีการรับจ้างไร่ยอละ 20 (รับจ้างปลูกป่าไร่ยอละ 15, รับจ้างทั่วไปไร่ยอละ 5) และค้าขายไร่ยอละ 10 ตามลำดับ (เดิมมีการทำนาเป็นอาชีพหลักด้วย แต่เนื่องจากเกิดอุทกภัย ทำให้พื้นที่ที่ทำนาเสียหายเป็นจำนวนมาก) ทั้งนี้เพราะว่าเป็นอาชีพดั้งเดิมที่มีความรู้ความชำนาญในการดำเนินงาน ส่วนอาชีพรองเช่น รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และทำนา นอกจากนั้นยังมีอาชีพที่มีแนวโน้มมีความสำคัญ คือ การปลูกและขายข้าวป่า ประชาชนส่วนใหญ่นิยมขายข้าวป่าสดให้พ่อค้าคนกลางในหมู่บ้าน ราคา กิโลกรัมละ 4 บาท ซึ่งพ่อค้าจะนำเข้ามาสับและตากแห้งตามสองข้างทาง ข้าวสดประมาณ 3.5 กิโลกรัม จะได้ข้าวสับแห้ง 1 กิโลกรัม จำหน่ายในราคา 20 บาท/กิโลกรัม ข้าวป่าเป็นพืชที่ขึ้นเองตามสวน และได้มีการนำมาขยายพันธุ์ และปลูกเป็นพืชแซมในสวนกล้วยน้ำว้า แสดงให้เห็นพัฒนาการของระบบเกษตรกรรายย่อยที่ปลูกแบบผสมผสานในระบบวนเกษตรลักษณะสวนหลังบ้าน (homegarden) ซึ่งพบมากในไทย แหล่งเงินทุนที่ใช้ได้จากการกู้ยืมที่เสียดอกเบี้ยต่ำ เช่น กองทุนแก้ไขความยากจน กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ส่วนกล้วยน้ำว้าถูกนำมาขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งรับซื้อผลผลิตในราคา 1.5 กก./4 บาท และนำไปขายต่อให้กับโรงงานในราคา 1 กก./5 บาท กล้วยทั้งหมดจะถูกนำมาคัดแยก เพื่อนำไปส่งแต่ละโรงงาน (รายละเอียดในบทที่ 5)

3.8 สรุป

การศึกษาภาพรวมของชาวบ้าน หมู่บ้านน้ำต๊ะ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ พบว่าชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี หากเทียบเป็นตัวเลข และมีชีวิตที่เป็นสุขเพราะว่ามีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทั้งนี้นอกจากชาวบ้านมีอาชีพทำสวนกล้วยน้ำว้าเป็น

หลัก ยังมีอาชีพเสริมที่ทำรายได้เป็นอย่างดี ทั้งการรับจ้างนอกภาคการเกษตร เช่น การรับจ้างปลูกป่าให้มูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์ การนำข่าป่าที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณสวนมาขาย โดยนิยมขายข่าป่าสดให้พ่อค้าในหมู่บ้าน ราคา 4 บาท/กก. ซึ่งพ่อค้าจะนำข่ามาสับและตากแห้ง ข่าสดประมาณ 3.5 กก. จะได้ข่าสับแห้ง 1 กก. จำหน่ายในราคา 20 บาท/กก. คาดว่ามีแนวโน้มสูงที่อาชีพนี้จะแพร่ขยายไปหมู่บ้านอื่นๆ ต่อไป แต่ต้องมีการฟื้นฟูสภาพหมู่บ้าน และจิตใจของคนในพื้นที่ รวมไปถึงพื้นที่ป่าที่มีทั้งอาหารพื้นบ้าน และปัจจัยอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ บริเวณพื้นที่ที่มีการเก็บรักษาป่าไม้ และต้นไม้ไว้เป็นอย่างดี ทำให้เป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความสำคัญยิ่งในเขตภาคเหนือตอนล่าง